

STAVOVI I KRETNJE

1. Sklopljene ruke

Trogodišnje dijete, podižući svoje ručice što je naučilo od majke, otkriva potrebu molitve prije ručka. Očekuje da i drugi sklope ruke jer želi s njima moliti. Uviđa da otac i majka, dok mole, upravljaju prste prema gore. Ono, pokušavajući i jedno i drugo, nastoji imitirati majku. U mnogim se slučajevima može vidjeti knjiga "Betende Hände" od Albrechta Dürera. To su sklopljene ruke njegove majke. Majčine su mu ruke gladile kosu i bezbroj puta davale jesti; sklapale mu ruke i vodile ga u crkvu, često su, sklopljene, molile za njega.

Veliki slikar zahvalio je majci za njezinu molitvu postavivši spomenik svojim majkama koje mole.

a) "U tvoje ruke predajem sudbinu svoju"

Neki misle da oblikom sklopljenih ruku moraju nestati "licemjerstvo" i "pretvaranje". Taj molitveni stav potječe iz vrlo lijepe ljudske geste. Naime, kad se kod Germana pratilac svoga gospodara zavjetovao na vjernost i poslušnost, polagao je svoje sklopljene ruke u gospodareve ruke obećavši time da se neće boriti protiv gospodara.

Još i danas polaže budući svećenik svoje sklopljene ruke, kod primanja svećeničkog reda, u biskupove ruke obećavši njemu i njegovim nasljednicima strahopoštovanje i poslušnost.

Kad mi molimo sklopljenih ruku, kao svećenici i ministranti na oltaru, položimo istovremeno svoje ruke u Božje ruke. Tko svoje ruke polaže u Božje ruke, govori: "Ne kako ja hoću nego kako ti hoćeš. U tvoje ruke predajem sudbinu svoju".

Uz taj oblik, oblik sklopljenih ruku, ima i drugih oblika. Oblik *preklonjenih (unakrsnih) prstiju*. Takvim čvrstim držanjem nastoji se postići sabramost. Radničke ruke, u tom stavu nagovještaju stanje odmora: "Sada se ne radi! Nema galame. Želim moliti!"

Također, govorimo i o "podignutim rukama". Nisu to ruke mlohavo prekrizene ispod trbuha nego podignute na visinu prsa. Tek je to molitveni stav.

b) Tko najljepše moli?

Kad je neki kapelan vodio djecu u crkvu k jaslicama, upitao ih je: "Tko pak najljepše moli?" Djeca su promatrala pojedine figure i složila se: "Najljepše moli Majka Božja". Klečala je uz jaslice, uspravno držala sklopljene ruke, pobožno kao svaki prvopričesnik.

Na drugom mjestu, poslije Majke Božje, djeca su smatrala da najljepše moli sv. Josip. On je držao korjenito isprepletene ruke kako to baš čine muškarci kad mole. "Ali sveta tri kralja?" pitao je dalje kapelan. "Oni ne mogu moliti", smatrala su djeca odlučno. "Tako? Zašto ne?" "Oni imaju još tako mnogo stvari u rukama." "Što moraju pak činiti?" "Oni moraju najprije dati sve djetetu Isusu i tek tada mogu moliti."

2. Veliki znak križa - znak pripadnosti Isusu

Kad mi, prstima ispružene desne ruke, dotičemo čelo, prsi, lijevo pa desno rame, osjećamo kako taj znak križa prožima cijelo naše biće. Želimo pripadati Isusu.

Kad se Majka Božja prvi put ukazala Bernardici, djevojčica - izvadiši krunicu i prekriživši se - vidje kako se prekrižila i Marija. Kći nebeskog Oca, majka Sina Božjega, zaručnica Duha Svetoga upozorila je time koje se značenje pridaje tom znaku na nebu.

Kad god činimo taj znak, obnavljamo svoju pripadnost Isusu Kristu. Naime, dotičući čelo govorimo: želim pripadati Kristu mišlju i pameću. Želimo ga priznavati pred svijetom. Dotičući prsi izražavamo želju pripadanja Kristu svim srcem, osjećajem i ljubavlju. Dotičući ramena nastojimo pripadati Isusu voljom i djelom.

a) Priznavanje, snaga i blagoslov

Kad su komunisti u Vijetnamu strogo kažnjavali svaku religioznu izjavu, neki je katehist svoje kršćane poučavao nevidljivom znaku križa. Rekao im je: "Predočite si Isusov križ u svojim mislima. Kaplja njegove krvi pada

mlahavo
molitveni

na čelo. Prodire u misli da bi ih osvjetlila. - U ime Oca. - Ona kapa polako prema dolje u srce da se rasplamsa ljubavlju. - I Sina. - Odatle prodire na ramena da ih osnaži za nošenje križa. - I Duha Svetoga. Amen. - Možemo li si zamisliti da se kršćani prekriže aljkavo i površno?

h je: "Tko
ložila se;
ala sklopl-

Baš je neugodno ako kršćani ne čine znak križa ispravno kao ono što se može doživjeti samo jednom. Veliki engleski glumac Alec Guinness priča o blijeđeci događaj u svojim sjećanjima "*Das Glück hinter der Maske*" (Sreća iza maske). Nakon kazališne predstave, došao mu je župnik u garderobu: "Došao sam Vam samo reći da se niste ispravno prekrižili. Trebali ste to na blijeđeci način učiniti: Od čela na prsa i tada od lijevog na desno rame". Za ilustraciju se prekrižio i otišao. Dva tjedna kasnije pojavio se opet i rekao mi: "Još uvijek činite to neispravno. To me ljuti jer to inače kvari divnu predstavu. Molim Vas, ispravno činite to u budućnosti!"

a najljepše
o baš čino
t. "Oni ne
imaju još
ju najprije

Kako znak križa može postati znak priznavanja, pokazalo se kod pokopa ruskoga komunističkog državnog predsjednika Černenka, koji je postavio skretnice za Gorbačova, kad se njegova udovica prekrižila uz lijes pred očima začuđujuće svjetske javnosti. Nisu joj dali oslonac ni riječi utjehe funkcionarâ, ni obred državnog pokopa nego Kristov križ.

lijevo pa
e. Želimo

Ruski pjesnik Aleksandar Solženjicin, koji je svojom knjigom "*Arhipelag Gulag*" nemilice predstavio bijedu i očaj ruskoga kaznenog logora, bio je kažnjen oduzimanjem državljanstva. Policajci su ga htjeli na brzinu izvuci iz stana, ali "tu sam imao još snage, strpljenja, da kažem i polako učinim znak križa nad ženom i ona nada mnom". Koja snaga, koji blagoslov dolazi od križa!

izvadišti
nebeskoj
te koje ne

Dietrich Bonahöffer, značajni evangelički teolog, koji je došao u zatvor zbog svoje pripadnosti krugu Goerdeler i Stauffenberg i na kraju ubijen, piše ženi u teškim vremenima pred smrt da je, otkrivši značenje križa, primio s njime ohrabrenje i osnaženje.

u Kristu,
pameću,
pripadani
imo prip

Koliko smo puta neodlučni kad se od nas zahtjeva svjedočenje vjere znakom križa. Stidimo se, kao gosti, prekrižiti prije nego započnemo jesti.

znu izju
ia. Rekao
crvi padu

Međutim, nije važno samo znati kako se ispravno čini veliki znak križa nego i kad se čini; kao npr. kod uzimanja posvećene vode na početku sv. mise i kod blagoslova.

Križ daje snagu, poklanja utjehu i podjeljuje blagoslov. Kako je samo mislio duhoviti burzar André Kostolany kad se prekrižio pri spuštanju avio-

na: "Da, ja sam religiozan. Vjerujem u Boga i to mi je uvijek mnogo značilo i bilo bi vrlo nezahvalno to ne činiti".

Mali znak križa - na čelo, usta i prsi

Veliki znak križa pojavio se u 14. stoljeću. Mali znak križa opisuje Tertulijan (+220) u svom pismu "O križu vojnika": "Na svakom koraku, kod dolaska i polaska, kod oblačenja - odjeće i cipela, kod pranja i kod jela, kod ustajanja i spavanja, kod sjedanja i kod najčešćih radnji koje smo obavljali, kršćani su činili na čelu znak križa". To je vjera u Isusa, Raspetoga. Krist nas treba zaštititi od zlog neprijatelja koji nestaje pred križem, blagoslivlje vjernika.

Na krštenju svećenici, roditelji i kumovi obilježe krštenika znakom križa na čelu; i pomazanje se uljem čini u znaku križa. Kod sakramenta potvrde pomazuje biskup krizmanika uljem, također, znakom križa.

Kod sakramenta svećeničkog reda pomazuje se s uljem unutrašnjost ruku (dlanovi) kandidata za svećenički red. Križ tako prati kršćanina cijeli životni put. U križu je spasenje jer nas je Isus otkupio na križu. U križu je nada jer nam je pobjeda Isusa Krista otvorila nebo. U križu je život jer smo svi spašeni koji se priznajemo Kristovim.

Roditelji će svoje dijete ne samo na krštenju obilježiti znakom križa nego i svako jutro kad ustaje i svaku večer prije spavanja. Tako uvijek prizivaju Božji blagoslov na dijete, što također preporučuju i dijetetu.

Dijete, koje dan za danom doživljava i vidi kako i roditelji čine znak križa, reći će jednom: "Ja!"; i majka doživljava kako njezino dijete malo nespretno i neučeno obilazi po licu kad počinje molitva za stolom. Majka pak shvaća da se dijete želi samo prekrižiti. Uzima mu ruku, pruža palac i nosi k čelu: od gore prema dolje i od lijeva na desno. Još dijete neko vrijeme neće uspjevati, ali s vremenom će ono taj znak križa činiti kao i odrasli.

Kad roditelji sa sobom povedu dijete u crkvu na sv. misu, ono uočava da prije evanđelja svećenik čini isti znak križa na čelu, usnama i prsima. Da li mu je majka objasnila zašto se znak križa čini na čelu, usnama i prsima? Zašto se pri tome izgovara: "U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen?"

Križ na čelu upućuje nas na Oca nebeskoga koji je sve stvorio: sunce, mjesec, zvijezde, planine i mora, cvijeće i ptice, ljude, samoga mene. Nebeskom Ocu zahvaljujem za svoj život.

...go značilo

...ža opisuje
...m koraku,
...i kod jela,
...suo obavlj
...časpetoga,
...m, blago

...a znakom
...akramentn
...a.

...utrašnjosti
...nina cijeli
...U križu je
...ot jer smo

...tom križu
...ijek prizl

...čine znak
...malo nen
...tajka pak
...ic i nosi k
...eme neće

...o uočavil
...sima. Du
...i prsima?
...n?"

...o: sunce,
...ene. Ne

Križ na usnama potiče nas na razmišljanje o Sinu Božjemu, Isusu, našem Spasitelju. On je Riječ koju je Otac poslao u svijet. "Riječ je tijelom postala i nastanila se među nama." Isus nam je pripovijedao o nebeskom Ocu i rekao nam što moramo činiti da bismo postigli Kraljevstvo nebesko. U evanđelju slušamo što nam Bog želi reći po svom Sinu. Križ nas na usnama podsjeća na Isusa koji nas je otkupio svojom smrću na križu.

Križ na prsima potiče nas na razmišljanje o Duhu Svetomu koji nas želi posvetiti. Kao što je Apostol na Duhove, ispunjen Duhom Svetim, izišao i svjedočio za Isusa tako i mi kršćani moramo priznavati Spasitelja pred ljudima. Duh Sveti treba i naše srce ispuniti za što zahvaljujemo Bogu kojega slavimo i veličamo.

Kad je sv. Agneza - stojeći s 14 godina pred poganskim sucem koji ju je prisiljavao žrtvovati bogovima - trebala samo nešto tamjana, par zrna poputi na žar, rekla je nakon dugog opiranja: "Skinite okove s mojih ruku!" Sudac je naredio dovesti Agnezu pred sliku bogovâ, u nadi da će žrtvovati, i zapovjedio da joj se skinu okovi. Ali, čim je imala slobodne okove, pre-križila se i glasno molila: "U ime Oca i Sina i Duha Svetoga". Time je zapečutila svoj život. Agneza je morala umrijeti okrutnom mučeničkom smrću ali je znala da će joj nebo biti plaća "jer tko mene priznaje pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim".

Sâm pred Bogom - sabranost

Među visokim ovozemnim odlikovanjima jest poziv kod engleske kraljice Elizabete II. Takav je poziv naročito uzbudljiv za ženski svijet od kojega se očekuje nagli prelazak na dvorsko ponašanje, dok je muškarcima dovoljno da su ponizne sluge. Ali, ne uspijeva svakoj dami pokloniti se pred kraljicom na veličanstven način. Razlog tome jest više radi uzbuđenja nego nedostatka vježbanja.

Dakako, ima i ljude koji odbijaju dvorsko ponašanje uz obrazloženje: "Klanjam se samo pred Bogom i pred nijednim drugim čovjekom". Pri tome su engleski kraljevi posljednji sakralni kraljevi koji se još pomazuju i potrazumijevaju kao kraljevi "Božjom milošću". Prije, ne tako u davno vrijeme, kad su se biskupi oslovljavali još s "ekscelencijo" a opati s "vaša milosti", ljubeći visokim dostojanstvenicima prsten, poklicalo se, doduše, na lijevo koljeno jer je desno bilo pridržano samo Bogu.

Kraljevi "Božjom milošću" postajali su rijetko. Susret s Papom ne pripada svekodnevici. Dakle, možda ćemo se i samo jednom naći u neprilici da nam je potreban nagli zaokret na dvorsko ponašanje ili se koncentrirati kako ćemo se pokloniti Papi na lijevo koljeno izražavajući strahopoštovanje polju bivši prsten. Usprkos tome, ne treba to završiti kao "lakrdijaštvo" jer su pravila uljudnosti više nego samo forma reda radi. Ona su izraz poštovanja i visoke vrijednosti. Ipak, to je prije svjedočanstvo siromaštva jer hrabri krše ta pravila.

"Samo se Bogu klanjam." To je rekao francuski general Lafayette koji se tim riječima nije htio pokloniti pred kraljem.

"Samo se Bogu klanjam." Gdje mi je Bog tako blizu, tako poslušna, tako da nije potreban samo čin strahopoštovanja nego čin molitve! Katoličkim je kršćanima normalno pokloniti se pred tabernakulom u kojem se čuva Najsvetiji. Vjerujemo da je Isus Krist zaista prisutan u obliku kruha.

Ne može samo dijete govoriti kod poklicanja: "Ti si tako velik, a ja sam malen". Svi smo slabi pred neshvatljivim Bogom. Ipak, mogli bismo barem moliti: "Hvaljen budi Isuse Kriste!" ili "Spasitelju, molim te". Gospodinu se klanjamo i u sakramentu. Kad je Anton Höfer na Tijelovo 1793. g. došao na konju u Thanhausen da tu iznese svoj učiteljski program, naišao je na tijelovsku procesiju. Sišavši odmah s konja, poklonio se pred Najsvetijim u monstranci. Komentar sudionikâ procesije bijaše: "Evo nam kršćanskog učitelja".

Pred nijedom se tako značajnom osobom, pred nijednom se Marijinom ili svetačkom slikom ne klanjamo kao ni pred oltarom nego samo pred oltarskim sakramentom prisutnoga Boga. Iznimka je iskazivanje časti križu na Veliki petak kad častimo cijeloga Spasitelja, našega Otkupitelja. Istog dana, na Veliki petak, pozvani smo kod velikih molitava: "Prignimo koljena (Poklonimo se)! - Ustanite!" Dok se svećenik skuplja nakon "Pomolimo se" i naginje glavu, treba na Veliki petak molitva biti odraz i duha i tijela. Osim toga, moleći križni put, pokličemo kod svih 14 stajališta kad molimo: "Klanjamo ti se, Gospodine Isuse i blagoslivljamo te. - Jer si po svetom križu svojem svijet otkupio." U (pjesmarici) "Slavimo Boga" zapažamo kod Vjerovanja da na slijedeće riječi - "...uzeo tijelo po Duhu Svetomu od Djevice Marije i postao čovjekom" - kleknu svi - na Božić i na blagdan Na viještanja.

om ne pri-
reprilici da
rirati kako
anje polju-
vo“ jer ni
oštovanja i
hrabri križe

ayette koji

ako posu-
n molitve?
n u kojem
bliku kri-

velik, a ja
ogli bismu
i te“. Gov-
ovo 1799
am, naišao
d Najsvet-
Evo nam

Marijinom
to pred ol-
si križu ni
stog dana
jena (Pok-
to se“ i ni-
jela. Osim
l molimo
o svetom
ažamo kod
u od Dje-
agdan Na-

Vjera da je Bog postao čovjekom može se također naglasiti poklican-
jem u molitvi "Anđeo Gospodnji" kad govorimo: "I Riječ je tijelom postala i
nastanila se među nama". Ispravno poklicanje jest poklicanje do tla. Zapravo,
nije teško učiniti poklicanje. Ipak, mogu se vidjeti svi mogući oblici koji
iz daleka nisu ono što bi trebali biti. Razmišljamo li o tome da poklican-
jem častimo Boga?

Odmorite se malo! - Sjedenje

Prije je sjedenje bilo zabranjeno u Katoličkoj crkvi. Klečalo se gotovo
za vrijeme cijele sv. mise. Vjernik je molio pobožnosti iz svog molitvenika.
Pregrada je dijelila svećenika od naroda, ali je dopuštala bolju podjelu na
misne čine. II. vatikanski sabor (1962-1965) omogućio je intezivno slav-
ljenje sv. mise. Nema više istovremenih molitava i čitanja jer su tekstovi pre-
vedeni na narodni jezik. Dok se u prošlim vremenima sjedilo samo za vri-
jeme propovijedi, danas su stavovi kod sv. mise obogaćeni.

Danas je postalo uobičajeno odmah nakon kratkog pozdrava u otajstvo
Gospodnje, koje se prije obavljalo klečeći, sjesti i zapjevati određenu pjes-
mu. "Neka ljudi posjedaju" rekao je Isus prije čudesnog umnažanja kruha i
ljudi su posjedali po travi. Cijeli su dan bili uz Isusa i slušali njegovu riječ.
Bada su se trebali odmoriti i zbog toga su sjeli jer je sjedenje stav odmora.
Sjedenje za vrijeme čitanja liturgijskih tekstova, trebalo bi nas podsjetiti na
Abrahama koji je trojici ljudi, koji su prolazili, ponudio gostoprimstvo poz-
vajući ih da sjednu uz njega da bi se ojačali za daljnji put. Mogli bi se sjećati
Izraelskog naroda koji se na svom 40-godišnjem putovanju uvijek iznova
naseljavao i jačao pred Bogom. Takvih živih slika ima mnogo u SZ-u kao:
putnik Job koji sjedi u pepelu; prorok Jona koji ispod biljke očekuje pror-
pust Ninive; kralj David na svom prijestolju kojega prorok Natan kori zbog
njegove promjene na grešni život.

Ne prepoznavamo li se u tim oblicima: kao ljudi koji trebaju Božju riječ
da mogu hoditi dalje? Kao ljudi koji, žalošću potišteni, mogu prepustiti sve
Bogu na volju? Kao ljudi koji za druge očekuju Božju pravdu a sami se
zbog sitnica svađaju s Bogom? Kao ljudi koji doživljavaju Božju riječ kao
opomenu da se promijene?

Sjedenje je stav slušanja i zbog toga je to stav kod propovijedanja.
Tako vidmo 12-godišnjeg Isusa kako stojeći u hramu tumači proročku riječ

pismoznancima koji sjede. Isus i u očinskom gradu Nazaretu otkriva začuđenim slušateljima smisao Pisma. Govorom na gori naviješta ljudima zapovijed i put ljubavi.

Kad se prinose darovi, sjedimo - jer za to imamo primjere iz Isusovog života: pozvali su ga zaručnici u Kani, farizej Šimun, carinici i grešnici. U Kani je pretvorio Isus vodu u vino. U sv. misi čini još veće čudo: kruh i vino pretvaraju se u njegovo tijelo i krv. Isusa su pozivali grešnici, a što smo mi drugo?

Kad su blagdanska misna slavlja, može se sjediti i za vrijeme Slave i Vjerovanja ako crkveni kor pjeva te dijelove sv. mise.

U nekim se mjestima uobičajilo sjesti i nakon sv. pričesti. Moramo nadodati da sjedenje nije stav molitve i u Sv. pismu se ne nalaze dokazi da je Isus molio sjedeći.

Smatram da sebi ne bismo trebali ugađati. Ali, sasvim je nešto drugo kad netko ne može klečati ili stajati iz zdravstvenih razloga. Za to treba uvijek imati razumijevanje.

Udaranje u prsi

Istinska je radost vidjeti da se djeca prvoškolci, udaraju u prsi pri spoznaji grijeha. To odzvanja upravo riječima "moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh". Nije se potrebno jako udarati u prsi kao djeca ili bismo se morali možda jače udarati nego oni. Zašto? Jer - što griješe djeca: neposlušna su majci; kadkad prevare oca; nepažljiva u školi; naljute druge; u crkvi nisu dobra. Ne žeeći te grijehe bagatalizirati, ipak, dijete uskraćivanjem trpi ne manje nego odrasli. Usporedimo li s time, mi smo "veliki" dvaput slabiji. Mi griješimo nemarnošću u molitvi, premalo smo učinili za religiozni odgoj djece, pružamo im kadkad loš primjer, nailaze na bračnog partnera (roditelja) s malim razumijevanjem, zavidni su na druge, razgllašuju svaki trač i malo paze na druge.

Usprkos tome, mislimo da je dovoljno izgovoriti riječi: "Sagriješio sam mišlju, riječju i djelom", triput se vrhom prstiju dodimuti u prsi i tako se opet vratiti svakodnevicu, u stari kolosjek. Ne bi li se moralo udariti u prsi stisnutom šakom koja je znak revolucije protiv vlasti, znak demonstracije protiv političkih protivnika? Nisu krivi političari, društvo, odgoj nego ja ubogi grešnik.

Više se ne predviđa udaranje u prsi kad molimo "Jaganjče Božji". Ipak, čini mi se da to ima smisla jer se ponovno ispovijedamo kao grešnici koji smo upućeni na Božje smilovanje.

Međutim, ne bismo trebali zanemariti udaranje u prsi kad molimo: "Gospodine, nisam dostojan". Vjera satnika iz Kafarnauma je nama pri tome uzor kao i primjer onog carinika, koji stoji pozadi u hramu i priprosto, ali sasvim iz srca, izgovara slijedeću molitvu: "Gospodine, budi milostiv meni ubogom grešniku!" Kod te molitve i sam se carinik udara u prsi. Mogli bismo aludirati i na riječi iz Ivanova Otkrivenja: "Evo, stojim pred vratima i kucam". Isus želi k nama svratiti u sv. pričesti.

Udarajući se u prsi - kad molimo molitvu "Anđeo Gospodnji": "I Riječ je tijelom postala", izražavamo osobito svjedočanstvo strahopoštovanja. Možda bi se moglo i kleknuti na tom mjestu, kao što to činimo u Vjerovanju na Božić i blagdan Naviještenja Gospodnjega kad govorimo: "Et incarnatus est". Tajna Božjeg učovječenja zahtjeva padanje na koljena. Udaranje u prsi, kad molimo "Anđeo Gospodnji", jest "malo klanjanje" i izraz našeg strahopoštovanja.

Rada se udaramo i to s pravom moleći kratku molitvu: "Isuse, tebi živim, tebi umirem. Isuse, tvoj sam i na životu i na smrti".

Vjera traži znakove, ona treba tjelesnost. Što svijesnije računamo na tijelo u molitvi, iskrenije ćemo i dublje moliti. Udaranje u prsi moglo bi se osjetiti kao pšenični kruh. Jer, naše misli često imaju vlastite putove dok samo usta mole. Udaranje u prsi poziva nas: "Ne misli sada na ništa drugo. Koncentriraj se na Isusa. Saber misli na to da stojiš pred Bogom!"

(Ludwig GSCHWIND, *Gottesdienst*, 1/91, 2/91, 3/91, 6/91, 7/91, 9/91.)

Preveo: Frano Doljanin